

WIJ WILLEM ALEXANDER,
BIJ DE GRATIE GODS,
KONING DER NEDERLANDEN,
PRINS VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

**Besluit van ... houdende voorschriften voor een experiment op het terrein van
onderwijszorgarrangementen, met het oog op verbetering van de kwaliteit,
toegankelijkheid en doelmatigheid van het onderwijs (Besluit experiment on-
derwijszorgarrangementen)**

Op de voordracht van Onze Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media, ge-
daan mede namens Onze Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, van
xxx, nr. xxx directie Wetgeving en Juridische Zaken;

Gelet op artikel 171 van de Wet op de expertisecentra, artikel 176k van de Wet op het
primair onderwijs en artikel 9.1 van de Wet voortgezet onderwijs 2020;

De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van xxx, nr. xxx);

Gezien het nader rapport van Onze Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Me-
dia, uitgebracht mede namens Onze Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en
Sport van xxx, nr. xxx, directie Wetgeving en Juridische Zaken;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1. Begripsbepalingen

In dit besluit wordt verstaan onder:

bevoegd gezag: bevoegd gezag van een school;

complexe ondersteuningsbehoefte: ondersteuningsbehoefte van een jongere tot en met
21 jaar op het gebied van onderwijs en zorg;

experiment: experiment als bedoeld in artikel 2;

jeugdhulpaanbieder: jeugdhulpaanbieder als bedoeld in de Jeugdwet;

onderwijszorgarrangement: uitvoering van artikel 3 onderscheidenlijk artikel 4;

onderwijszorginitiatief: rechtspersoon die onderwijs faciliteert en zorg aanbiedt, welke
zorg wordt bekostigd ingevolge de Wet langdurige zorg, de Zorgverzekeringswet of de
Jeugdwet;

Onze Minister: Onze Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, handelende in
overeenstemming met Onze Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport;

samenwerkingsverband: samenwerkingsverband als bedoeld in de Wet op het primair
onderwijs of de Wet voortgezet onderwijs 2020;

school: school als bedoeld in de Wet op de expertisecentra, de Wet op het primair on-
derwijs of de Wet voortgezet onderwijs 2020, voor zover uit 's Rijks kas bekostigd;

zorg: zorg en jeugdhulp bekostigd vanuit de Wet langdurige zorg, de Zorgverzekeringswet of de Jeugdwet;

zorgaanbieder: zorgaanbieder als bedoeld in de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg.

Artikel 2. Doel experiment

Het doel van het experiment is te onderzoeken of afwijking van wetgeving op het gebied van onderwijstijd, inhoud van het onderwijs, locatie van het onderwijs en bekostiging in het onderwijs voor jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte leidt tot een ruimer aanbod van maatwerk op het gebied van onderwijs en zorg.

Artikel 3. Afwijkingen van de wet door bevoegd gezag

1. Het bevoegd gezag kan voor leerlingen met een complexe ondersteuningsbehoefte met toestemming van Onze Minister, bedoeld in artikel 8, afwijken van:
  - a. de voorschriften omtrent de onderwijstijd en onderwijsdagen, bedoeld in de artikelen 12 en 25 van de Wet op de expertisecentra, artikel 8, negende lid, van de Wet op het primair onderwijs of de artikelen 2.38 en 2.39 van de Wet voortgezet onderwijs 2020;
  - b. de voorschriften omtrent de inhoud van het onderwijs, bedoeld in artikel 13 van de Wet op de expertisecentra, artikel 9 van de Wet op het primair onderwijs of hoofdstuk 2, paragraaf 2 van de Wet voortgezet onderwijs 2020; of
  - c. de voorschriften omtrent de locatie van het onderwijs, bedoeld in artikel 8 van de Wet op de expertisecentra.
2. Voor zover het betreft leerlingen van wie de ouders op grond van artikel 5, onder a, van de Leerplichtwet 1969 zijn vrijgesteld van de inschrijfplicht, de voorschriften omtrent de zorgplicht van scholen, bedoeld in artikel 40, vijfde lid, van de Wet op de expertisecentra, artikel 40, vierde en elfde lid, van de Wet op het primair onderwijs of artikel 8.9, tweede lid, van de Wet voortgezet onderwijs 2020 niet van toepassing.

Artikel 4. Afwijkingen van de wet door samenwerkingsverband

1. Een samenwerkingsverband kan in overeenstemming met een bevoegd gezag als bedoeld in artikel 3 voor leerlingen met een complexe ondersteuningsbehoefte afwijken van de bekostigingsvoorschriften, bedoeld in:
  - a. de artikelen 122, vijfde lid, en 124, zevende lid, van de Wet op het primair onderwijs, voor zover het betreft de overeenkomstige toepassing van artikel 115; of
  - b. artikel 5.40 van de Wet voortgezet onderwijs 2020.
2. Een samenwerkingsverband kan ten hoogste twee en een half procent van de bekostiging, bedoeld in de artikelen 122 en 124 van de Wet op het primair onderwijs of artikel 5.13 van de Wet voortgezet onderwijs 2020, aanwenden voor de financiering van kosten in een onderwijszorgarrangement die direct of indirect nodig zijn voor de uitvoering van het onderwijs of de bevordering van deelname aan het onderwijs voor leerlingen met een complexe ondersteuningsbehoefte.

Artikel 5. Samenwerkingsovereenkomst

1. Het bevoegd gezag sluit een samenwerkingsovereenkomst met het onderwijszorginitiatief, het samenwerkingsverband, de gemeente, het zorgkantoor of de zorgverzekeraar en de jeugdhulp- of zorgaanbieder en stelt met hen een projectplan op.
2. In de samenwerkingsovereenkomst, bedoeld in het eerste lid, worden in elk geval afspraken gemaakt over:
  - a. de bekostiging van het onderwijs, de financiering van de zorg en de financiering

van kosten die verband houden met zowel onderwijs als zorg; en
 b. de taken en verantwoordelijkheden van de betrokkenen in het onderwijszorgarrangement.

Artikel 6. Projectplan

Het projectplan, bedoeld in artikel 5, eerste lid, bevat ten minste:

- a. het doel en de visie van het onderwijszorgarrangement, waaronder in elk geval de doelgroep op wie het onderwijszorgarrangement betrekking heeft;
- b. de wettelijke knelpunten die worden ervaren bij het bieden van maatwerk op het gebied van onderwijs en zorg voor jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte;
- c. van welke wettelijke voorschriften, bedoeld in de artikelen 3 en 4, in het onderwijszorgarrangement wordt afgeweken;
- d. in hoeverre door afwijking van de desbetreffende wettelijke bepalingen het doel kan worden bereikt;
- e. een uitwerking van de wijze waarop het onderwijszorgarrangement wordt vormgegeven, waarbij in elk geval wordt ingegaan op:
  - 1°. de organisatorische en onderwijskundige inrichting van het onderwijszorgarrangement, waaronder de betrokken docenten en zorg- of jeugdhulpverleners;
  - 2°. de waarborgen voor de kwaliteit van het onderwijs en de zorg;
  - 3°. de locatie van het onderwijs;
  - 4°. de wijze van samenwerking met in ieder geval de ouders, het samenwerkingsverband, gemeenten, zorgaanbieders, jeugdhulpaanbieders, zorgverzekeraars of zorgkantoren;
  - 5°. de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan het ontwikkelingsperspectief, bedoeld in de artikelen 41a van de Wet op de expertisecentra, 40a van de Wet op het primair onderwijs of 2.44 van de Wet voortgezet onderwijs 2020, het jeugdhulpverleningsplan of het zorgplan van de jongeren.

Artikel 7. Ontwikkelingsperspectief

1. Onverminderd de artikelen 41a van de Wet op de expertisecentra, 40a van de Wet op het primair onderwijs of 2.44 van de Wet voortgezet onderwijs 2020 wordt in het ontwikkelingsperspectief opgenomen:
  - a. de verwachte duur van het onderwijszorgarrangement voor de leerling;
  - b. indien de leerling terugkeert naar het wettelijk gereguleerde onderwijs: welke vormen van ondersteuning toegepast zullen blijven;
  - b. indien van toepassing: hoeveel uren onderwijs de leerling zal ontvangen.
2. Het in het eerste lid bedoelde deel van het ontwikkelingsperspectief wordt vastgesteld in overeenstemming met de ouders en de jongere.
3. Het ontwikkelingsperspectief wordt in ieder geval bij aanvang en na afloop van de deelname aan het onderwijszorgarrangement geëvalueerd met de ouders en de jongere.

Artikel 8. Toestemming deelname aan het experiment

1. Onze Minister kan op aanvraag van het bevoegd gezag toestemming verlenen om deel te nemen aan het experiment.
2. Het bevoegd gezag van de school overlegt bij de aanvraag:
  - a. de samenwerkingsovereenkomst, bedoeld in artikel 5;
  - b. het projectplan, bedoeld in artikel 6;
  - c. de adviezen van de medezeggenschapsraad van de school en de medezeggenschapsraad van het samenwerkingsverband of het blijk van instemming van de ondersteuningsplanraad omtrent de deelname aan het experiment.

Artikel 9. Selectie

1. Onze Minister geeft voor ten hoogste 80 onderwijszorgarrangementen toestemming om deel te nemen aan het experiment.
2. Onze Minister kan de aanvragen overigens toewijzen of afwijzen op basis van:
  - a. de verwachte bijdrage aan het doel van het experiment;
  - b. een evenwichtige verdeling tussen de soorten onderwijszorgarrangementen, de onderwijssectoren en de doelgroepen;
  - c. de regionale spreiding van deelnemende onderwijszorgarrangementen;
  - d. de spreiding over de samenwerkingsverbanden.
3. Onze Minister wijst de aanvraag in elk geval af, indien bij het onderwijszorgarrangement een school als bedoeld in artikel 1, onderdeel b, onder 3, van de Leerplichtwet 1969 is betrokken.
4. Dit artikel is slechts van toepassing bij de aanvang van het experiment.

Artikel 10. Inschrijving jongeren

Het bevoegd gezag zorgt dat jongeren die deelnemen aan een onderwijszorgarrangement worden ingeschreven op de school.

Artikel 11. Duur van het experiment

1. Het experiment vangt aan met ingang van 1 januari 2023 en eindigt met ingang van 1 januari 2028.
2. Uiterlijk een jaar voor het eind van het experiment informeert het bevoegd gezag de leerling en de ouders over de afloop van het experiment.
3. Het bevoegd gezag treedt in overleg met de leerling en de ouders over het vervolg op het experiment.

Artikel 12. Monitoring en evaluatie

1. Onze Minister monitort de onderwijszorgarrangementen gedurende het experiment.
2. Onze Minister onderzoekt voor het verslag over de doeltreffendheid en de effecten van het experiment in de praktijk in elk geval of het experiment leidt tot:
  - a. toename van het aantal jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte die onderwijs volgen;
  - b. afname van het aantal leerlingen met een complexe ondersteuningsbehoefte die uitvallen van school;
  - c. verbetering van de mate waarin onderwijs en zorg aansluiten bij de behoeften van leerlingen met een complexe ondersteuningsbehoefte.
3. Het bevoegd gezag en het onderwijszorginitiatief werken mee aan de monitoring en evaluatie van het experiment door Onze Minister.
4. Onze Minister kan de resultaten van de monitoring en evaluatie van het experiment in het belang van informatie-uitwisseling openbaar maken.

Artikel 13. Beëindiging deelname aan het experiment

Onze Minister kan de toestemming voor deelname aan het experiment geheel of gedeeltelijk intrekken, indien:

- a. het bevoegd gezag van de school de voorschriften, gesteld bij of krachtens dit besluit niet naar behoren naleeft; of
- b. het onderwijszorgarrangement naar het oordeel van Onze Minister te weinig bijdrage levert aan de kwaliteit, de toegankelijkheid of de doeltreffendheid van het onderwijs.

Artikel 14. Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 januari 2023 en werkt terug tot en met 15 november 2022.

Artikel 15. Citeertitel

Dit besluit wordt aangehaald als: Besluit experiment onderwijzorgarrangementen.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

De Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media,

Nota van toelichting

Deze toelichting wordt gegeven mede namens de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Algemeen deel

1. Aanleiding

In de eerste onderwijs- en zorgbrief¹ heeft de regering aangekondigd zorg te willen dragen voor iedere jongere² die zich zou kunnen ontwikkelen door een betere regeling van de combinatie van zorg. Het gaat hierbij om jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte als gevolg van cognitieve beperkingen, medische of psychische problemen, lichamelijke beperkingen of een beperkte sociaal-emotionele ontwikkeling. Op dit moment bestaat voor jongeren met een dergelijke complexe en intensieve zorgbehoefte onvoldoende mogelijkheid om deel te nemen aan het onderwijs. Daarom heeft de regering in 2019 aangekondigd een verkenning uit te zullen voeren naar mogelijkheden voor meer maatwerk en een beter aanbod van onderwijs en zorg^{3, 4}.

In de derde onderwijs-zorgbrief is aangekondigd dat een experiment wordt gestart om meer ruimte voor maatwerk in onderwijszorgarrangementen te onderzoeken.⁵ Het uitgangspunt in het experiment is bij te dragen aan een continuüm van onderwijs en zorg. In beginsel is het streven om de jongeren, waar mogelijk, terug te geleiden naar het onderwijs. De individuele ondersteuningsbehoefte van de jongere is hierin leidend, zodat de inhoud, plaats en duur van het maatwerk bij haar of hem past. Met dit experiment sluit de regering aan bij de motie van Tweede Kamerleden Kwint en Westerveld, waarin de Kamer de regering verzoekt om zo snel mogelijk te beginnen met een experiment waarin kan worden afgeweken van bepaalde wetgeving, en daarbij zoveel mogelijk aan te sluiten bij de reeds bestaande initiatieven.⁶

Een bijzonderheid in dit besluit is een nieuwe figuur. Ook leerlingen van wie de ouders of verzorgers zijn vrijgesteld van de plicht om de jongere op een school in te schrijven, kunnen deelnemen aan het onderwijszorgarrangement. Zij worden dan ingeschreven op een school. Dit is een administratieve handeling, die geenszins de vrijstelling van de inschrijfplicht aantast. Met andere woorden: door deelname aan een onderwijszorgarrangement vervalt deze vrijstelling niet: die blijft gewoon bestaan, ondanks de inschrijving op de school.

2. Probleemanalyse

Er zijn jongeren met een extra ondersteuningsbehoefte op het gebied van onderwijs en zorg, die binnen het regulier of het speciaal onderwijs niet tot ontwikkeling komen. Het gaat om omstreeks 15.000 jongeren, van wie een deel die in principe mogelijk leerbaar zijn,⁷ maar door een gebrek aan flexibiliteit van de zorg- en onderwijsstelsels dreigen uit

¹ Kamerstukken II 2018/19, 31497, nr. 282 (Kamerbrief over onderwijs en zorg).

² In deze toelichting wordt aangesloten bij het begrip 'jongere' uit de Leerplichtwet 1969, waarmee tevens jonge kinderen worden bedoeld.

³ Waar in deze toelichting 'zorg' staat, wordt jeugdhulp op grond van de Jeugdwet en zorg op grond van de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet bedoeld.

⁴ Kamerstukken II 2019/20, 31 497, nr. 334 (Kamerbrief over voortgang onderwijs en zorg).

⁵ Kamerstukken II 2020/21, 31 497, nr. 372 (Derde onderwijs- en zorgbrief).

⁶ Kamerstukken II 2020/21, 31 497, nr. 376 (motie van de leden Kwint en Westerveld over zo snel mogelijk een experiment gericht op thuiszitters laten starten).

⁷ Kamerstukken II 2020/21, 31 497, nr. 372 (Derde onderwijs- en zorgbrief).

te vallen, thuiszitten, verzuimen, niet staan ingeschreven op een school of zijn vrijgesteld van de leerplicht op grond van artikel 5, onder a, van de Leerplichtwet 1969. Voor deze jongeren is vaak extra ondersteuning noodzakelijk, die niet altijd binnen het huidige stelsel georganiseerd kan worden. Maatwerk is de oplossing. Tot deze maatwerkoplossingen kunnen de zogenoemde onderwijszorgarrangementen behoren. Deze onderwijszorgarrangementen zijn zeer divers in vorm en bedienen verschillende doelgroepen. Onderwijszorgarrangementen kunnen plaatsvinden op een school of op een andere locatie. Zij kunnen onderwijs betreffen voor jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte en een extra complexe ondersteuningsvraag, die vaak één-op-één begeleiding nodig hebben. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om jongeren die snel overprikkeld zijn, in de basis veel onveiligheid ervaren en bij wie de sociaal-emotionele ontwikkeling achterloopt bij de verstandelijke ontwikkeling, waardoor zij zich (nog) niet in het onderwijs kunnen handhaven.

In de periode mei 2021 tot juni 2022 zijn vijftien onderwijszorgarrangementen als 'proeftuinen' begeleid door de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Deze proeftuinen zijn persoonlijk begeleid bij het vinden van oplossingen binnen de huidige regelgeving. Uit de proeftuinen blijkt dat er niet altijd voldoende ruimte is om maatwerk te kunnen leveren aan jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte. In de onderwijszorgarrangementen worden belemmeringen ervaren op het gebied van onderwijstijd, inhoud van het onderwijs, onderwijs op een zorglocatie, en bekostiging.

De vier volgende knelpunten zijn in de praktijk dominant gebleken.

a. Jongeren kunnen niet voldoen aan de voorgeschreven onderwijstijd

Een deel van de jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte kan niet voldoen aan de voorgeschreven onderwijstijd, vanwege bijvoorbeeld een psychische beperking of een (chronische) ziekte. Het gaat bijvoorbeeld om jongeren met autisme die overprikkeld worden in het regulier of speciaal onderwijs, overbelast raken en uitvallen van school. Voor deze jongeren kunnen de klassen in het (speciaal) onderwijs te prikkelgevoelig zijn, met als resultaat dat zij thuiszitter zijn of noodgedwongen worden vrijgesteld van de verplichting onderwijs te volgen. Zij hebben daarom onderwijs nodig dat is afgestemd op hun behoeftes. Dit kan variëren van enkele uren onderwijs tot vijf dagen onderwijs per week.

b. Kerndoelen zijn niet voor alle jongeren haalbaar

De kerndoelen die worden geregeld in de onderwijswetten zijn niet altijd haalbaar voor jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte, bijvoorbeeld omdat zij niet de volledige onderwijstijd kunnen benutten. Het risico is denkbaar dat scholen een prikkel ervaren om het slagingspercentage hoog te houden. Om die reden zijn voor jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte alternatieve onderwijsdoelen noodzakelijk, die zijn gericht op hun functioneren in de samenleving.

c. Onderwijs op een zorglocatie

Bij jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte komt het voor dat onderwijs op een school tijdelijk of structureel niet mogelijk is. Zij kunnen behoefte hebben aan onderwijs op een andere locatie, dat bijvoorbeeld kleinschaliger is georganiseerd, of zij kunnen (specialistische) zorg nodig hebben die niet op de school aanwezig is. Onderwijszorgarrangementen bieden deze jongeren een leeromgeving die positief kan bijdragen aan hun ontwikkeling. In onderwijszorgarrangementen is de fysieke leeromgeving waar het onderwijs en de zorg plaatsvinden, vaak meer verweven met en ondersteunend aan

de pedagogische aanpak. Zo worden ten behoeve van een goed pedagogisch klimaat op zorgboerderijen de aanwezigheid van natuur en dieren op bewuste wijze ingezet.

Financiering voor activiteiten op het snijvlak van onderwijs en zorg

Initiatieven die onderwijszorgarrangementen aanbieden ontvangen veelal geen bekostiging vanuit de onderwijsgelden. Samenwerkingsverbanden mogen wettelijk gezien onderwijsbekostiging alleen aanwenden voor de benodigde ondersteuning (lichte of zware ondersteuning) van jongeren die staan ingeschreven op een onderwijsinstelling. Deze bekostiging moet ten dienste staan van het onderwijs en kan niet worden ingezet om zorg te bekostigen. In de praktijk wordt in onderwijszorgarrangementen ondersteuning verleend die zowel onder het onderwijs als de zorg kan vallen. Dit leidt tot onduidelijkheid over wie verantwoordelijk is voor de financiering van kosten die verband houden met zowel onderwijs als de zorg. Onderwijszorgarrangementen kunnen daardoor geen dekkende financiering krijgen voor de kosten op het grijze gebied tussen onderwijs en zorg.⁸

3. Doelstelling

3.1 Hoofdlijnen

In het experiment waarvoor dit besluit een regeling treft, worden wettelijke belemmeringen voor onderwijszorgarrangementen weggenomen en wordt meer ruimte gegeven aan scholen en samenwerkingsverbanden die samenwerken met de zorg in een onderwijszorgarrangement. Door deze scholen en samenwerkingsverbanden meer mogelijkheden te bieden voor maatwerk kan het onderwijs aansluiten op de onderwijs- en zorgvraag van jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte.

Het doel van het experiment is te onderzoeken of door afwijking van specifieke onderdelen van de onderwijswetgeving kan worden bereikt dat er een passender aanbod komt voor jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte met als resultaat een volledig onderwijszorgcontinuüm, waarbinnen zij onderwijs en zorg krijgen die aansluiten op hun behoeften, op een plek waar zij zich veilig voelen en zij zich kunnen ontwikkelen.

Dit besluit regelt een experiment, zodat gemonitord kan worden of afwijken van specifieke onderdelen van onderwijswetgeving kan leiden tot een passender aanbod voor jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte. Op basis van de uitkomsten kan worden besloten om wet- en regelgeving te wijzigen. In dat geval krijgen de onderwijszorgarrangementen een structureel karakter, doordat zij een wettelijke basis krijgen.

Om onderwijs en zorg beter te combineren en meer ruimte te maken voor maatwerk in het onderwijs biedt de regering scholen en samenwerkingsverbanden in het kader van het experiment de mogelijkheid af te wijken van wetgeving omtrent onderwijstijd, inhoud van het onderwijs, locatie van het onderwijs en bekostiging. De reikwijdte van het experiment is beperkt tot onderwijszorgarrangementen, waarin onderwijs- en zorgpartners met elkaar in de regio samenwerken.

Een onderwijszorgarrangement combineert integraal jeugdhulp, zorg en onderwijs als een passende maatwerkoplossing. Het is gericht op jongeren met een zware en specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoefte in minimaal twee leefdomeinen, waaronder in ieder geval onderwijs. Het gaat om jongeren die ook met ondersteuning niet bediend

---

⁸ Volgens de onderwijsinspectie ligt in de gescheiden financiering van onderwijszorgarrangementen het majeure knelpunt. Inspectie van het Onderwijs, Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, *Terug naar leren. onderwijszorgarrangementen binnen en buiten het bekostigd onderwijsbestel. Een verkenning*, 2021.

kunnen worden binnen het regulier of het speciaal onderwijs. Binnen een onderwijszorgarrangement is de ontwikkeling van de jongere het uitgangspunt.

Het besluit heeft achterliggende (uiteindelijke) doelen. In de eerste plaats moet worden voorkomen dat deze jongeren verzuimen, uitvallen, of thuis komen te zitten. In de tweede plaats moet een passend onderwijsaanbod worden geboden aan jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte die reeds verzuimen of thuiszitten.

3.2 Recht op onderwijs

Het experiment onderwijszorgarrangementen levert een bijdrage aan het recht op onderwijs en het recht op ontplooiing van talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van de jongeren, bedoeld in de artikelen 28 en 29 van het Verdrag inzake de rechten van het kind en artikel 24 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

In het programma 'Onbeperkt meedoen!' heeft de regering zich tot doel gesteld dat alle jongeren toegang zullen hebben tot het onderwijs en een aanbod krijgen dat bij hen past.⁹ Maatregelen worden genomen die zich richten op, onder andere, het slechten van de drempels voor jongeren op het gebied van de toegankelijkheid en de invulling van het onderwijs en op het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en zorg. In het basis- en voortgezet onderwijs gaat het met name om het creëren van meer mogelijkheden voor maatwerk. Centraal staat de jongere en diens mogelijkheden om zich te ontwikkelen en ontplooien.

4. Inrichting van het onderwijszorgarrangement

4.1 Onderscheid onderwijs en zorg

Het onderwijs onderscheidt zich van het domein van de kinderopvang of de zorg door de kwaliteitseisen die aan het onderwijs worden gesteld in de onderwijswetten. Leerlingen worden langs het onderwijsprogramma geleid door bevoegde docenten en werken in de regel toe naar een diploma, getuigschrift, of (deel)certificaat. Alle activiteiten die gericht zijn op het behalen van het onderwijsprogramma kunnen derhalve gelden als onderwijsactiviteiten. Daartoe kunnen ook onderwijsondersteuning en, in sommige gevallen, onderdelen die ook als zorg kunnen worden aangemerkt worden gerekend.

Uit de onderwijswetgeving volgt dat het bij het geven van onderwijs kennis en vaardigheden aan leerlingen worden overgedragen. Daarbij is sprake van een 'zekere mate van sturing en structurering van het leerproces'. Ingevolge de Wet op de expertisecentra, de Wet op het primair onderwijs en de Wet voortgezet onderwijs 2020 worden leerlingen immers onderwezen op grond van de wettelijke onderwijsdoelen en worden hun voorde-ningen inzichtelijk gemaakt.

4.2 Doelgroep

De doelgroep van dit experiment zijn jongeren tot en met 21 jaar die – ongeacht of zij laag of normaal tot hoogbegaafd zijn – door een psychische beperking of (chronische) ziekte niet het gehele onderwijsprogramma kunnen volgen. Gemeenschappelijk kenmerk is dat zij allen een complexe (intensieve) ondersteuningsbehoefte of ondersteuningsvraag hebben en dat deze zich uitstrekt over de domeinen zorg en onderwijs. De oorzaak van hun ondersteuningsvraag is in veel gevallen een optelsom van factoren. Het gaat om een diverse problematiek die bredere oorzaken kan hebben dan alleen onderwijs of zorg. Vanwege hun ondersteuningsvraag is deelname aan het onderwijs problematisch, op de achtergrond geraakt of zelfs volledig uit het zicht verdwenen. Vanwege

⁹ Programma VN-Verdrag: *Onbeperkt meedoen!* (implementatie VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een handicap), ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018.

hun problematiek loopt deze groep jongeren een hoog risico op langdurige uitval uit het onderwijs, waarmee uiteindelijk hun maatschappelijke participatie in de knel komt. Alleen een integraal aanbod van onderwijs en zorg kan daarom een passend antwoord zijn op hun ondersteuningsvraag.

Bij jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de volgende situaties:¹⁰

- jongeren die normaal tot hoogbegaafd zijn met psychische problematiek, bijvoorbeeld ASS, AD(H)D, ODD of traumagerelateerde stoornissen;
- jongeren met (matig tot lichte) verstandelijke beperking (IQ tussen 35 en 70) in combinatie met te reguleren gedragsproblematiek door ernstige psychiatrische stoornissen;
- jongeren die langdurig of chronisch ziek zijn;
- jongeren met een laag ontwikkelingsperspectief door een ernstige verstandelijke beperking (IQ < 35), vaak met moeilijk te 'lezen' gedrag en ernstige sensomotorische problematiek, zoals ontbreken van spraak, of bijna niet kunnen zitten of staan;
- jongeren met een matig tot lichte verstandelijke beperking (IQ tussen 35 en 70) en ernstige, complexe lichamelijke beperkingen;
- jongeren met een lage intelligentie (IQ 70 – 80) en gedragsproblemen.

Soms kunnen deze jongeren in het regulier of het speciaal onderwijs niet het onderwijs en de zorg krijgen die aansluit op hun behoeften. Oplossingen door aanpassingen binnen het onderwijs zelf, bijvoorbeeld door extra lesstof of door een tijdelijke afwijking van onderwijstijd, is voor jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte niet altijd voldoende. Zij passen bijvoorbeeld niet in een grote klas, kunnen het niet aan om de locatie van de school te bezoeken, of hebben een specifieke zorgvraag waarin de school niet kan voorzien. Ook de cluster 3- en 4 scholen kunnen deze jongeren niet altijd passende onderwijsondersteuning bieden. In sommige gevallen kan voor jongeren met een ernstige verstandelijke beperking, die meer zorg vragen dan het speciaal onderwijs kan bieden, of hoogbegaafde jongeren met een stoornis in het autismespectrum geen passende plek in het onderwijs gevonden worden.¹¹

Naar schatting volgen momenteel 15.000 kinderen geen onderwijs.¹² Onder hen zijn ook jongeren die niet leerbaar of ontwikkelbaar zijn en daardoor nooit zullen deelnemen aan een onderwijszorgarrangement.

De jongeren die in de doelgroep van dit experiment vallen kunnen worden opgedeeld in verschillende categorieën:

- jongeren die ingeschreven staan op een school;
- jongeren die absoluut verzuimen¹³
- jongeren die een vrijstelling hebben van de leerplicht op grond van artikel 5, onder a, van de Leerplichtwet 1969.

Een deel van de laatstgenoemden, die zijn vrijgesteld van de leerplicht, zijn wel leerbaar en zouden met de juiste ondersteuning toch deels kunnen participeren in het onderwijs. Zij zouden zich kunnen ontwikkelen met maatwerk in onderwijs en zorg. Mogelijk ook kunnen zij op deze manier worden teruggeleid naar school. Niet alle niet-ingeschreven jongeren zullen echter perspectief hebben op re-integratie naar school. In zo'n geval

¹⁰ Deze opsomming dient slechts als voorbeeld en is niet-uitputtend.

¹¹ D. Radema & B. van Kessel, in vijf stappen naar een onderwijs-zorgarrangement voor zmlk'ers, NJI 2016.

¹² De aantallen komen voort uit leerplichttellingen, die echter niet volledig zijn.

¹³ Van absoluut verzuim is sprake wanneer een jongere die leer- of kwalificatieplichtig is, niet ingeschreven staat op een school.

worden zij in een onderwijszorgarrangement in staat gesteld hun ontwikkelpotentieel toch zoveel mogelijk te benutten.

4.3 Maatwerk in onderwijszorgarrangementen

Er zijn diverse oorzaken waardoor het speciaal onderwijs onvoldoende kan inspelen op de behoeften en noden van de doelgroep. Sommige jongeren zijn als ze eenmaal naar school gaan al zo ernstig beschadigd, dat het moeilijk is om adequate hulp voor deze jongeren van de grond te krijgen. Juist voor hen is zorg voorliggend. Voor andere jongeren zijn juist de ervaringen op school traumatisch. Voor sommige jongeren zijn de klassen in het speciaal onderwijs alsnog te prikkelgevoelig of is de samenstelling van de groep niet passend.¹⁴ Een onderwijszorgarrangement speelt in op deze groepen jongeren. Een onderwijszorgarrangement vindt veelal plaats op een andere locatie dan de school, of in kleinere klassen en groepen, eventueel met één-op-één-begeleiding vanuit de zorg en het onderwijs. Een continuüm van onderwijs en zorg wordt gerealiseerd, dat wil zeggen enkele uren tot enkele dagen per week onderwijs, in combinatie met de passende zorgverlening. Veelal krijgen jongeren meer individuele ondersteuning dan in het regulier onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs. Aan de zorgkant wordt gewerkt met betrokkenen met uiteenlopende expertises, die kunnen worden ingezet naargelang de behoeftes van de jongere.¹⁵

In een onderwijszorgarrangement wordt samen met de betrokken jongere en ouders een integraal maatwerkpakket opgesteld, afgestemd op de behoeftes van de jongere. Daarbij is altijd sprake van een samenwerking tussen de ouders, de school, het samenwerkingsverband, de betrokken zorgfinancier (gemeente, zorgkantoor of zorgverzekeraar) en de jeugdhulp of de zorg. Samen dragen zij de verantwoordelijkheid voor een integraal aanbod, ieder vanuit de eigen (wettelijke) verantwoordelijkheden en mogelijkheden.

In onderwijszorgarrangementen kan aan deze diverse groep van jongeren maatwerk worden geboden, die afhankelijk is van de context, levensfase en persoonlijke situatie van de jongere. Ten behoeve van bepaalde doelgroepen is het mogelijk binnen of naast de school structureel zorg op te nemen. Andere doelgroepen vereisen onderwijs op een andere locatie, bijvoorbeeld doordat deze jongeren overprikkeld raken in een school. Het aanbod van onderwijszorgarrangementen is dan ook zeer divers. Zo zijn er initiatieven waarbij onderwijs wordt gegeven op een zorgboerderij, een kinderdagcentrum of een andere zorglocatie. Ook bestaan initiatieven waarbij het onderwijs en de zorg worden gecombineerd binnen de eigen school of op een andere school, bijvoorbeeld in een speciale klas in een nevenvestiging. Verwezen wordt naar de voorbeelden uit de proeftuinen hieronder.

De verblijfsduur in een onderwijszorgarrangement varieert. De onderwijszorgarrangementen hebben de vrijheid om de duur, afhankelijk van de behoefte van de jongere, zelf te bepalen. In de praktijkvoorbeelden dat de meeste jongeren ongeveer negen tot twaalf maanden in een onderwijszorgarrangement verblijven.

Er zijn in hoofdlijnen drie vormen van soorten onderwijszorgarrangementen te onderscheiden.

- a. In overeenstemming met de ondersteuningsbehoeften van de jongere is het onderwijszorgarrangement zodanig opgezet dat het uitval in het onderwijs tegengaat. Een onderwijszorgarrangement kan er ook op gericht zijn om terugkeer naar een school te

¹⁴ Andersson Elffers Felix, *Op weg naar een optimale ontwikkeling voor ieder kind*, 2019.

¹⁵ Inspectierapport *Terug naar leren*, 2021.

- bewerkstelligen, dan wel een structurele oplossing te bieden. Onderwijszorgarrangementen kunnen voorkomen dat jongeren verzuimen of voortijdig uitvallen in het regulier of speciaal onderwijs en thuis komen te zitten. Zo kan een zorgboerderij een veilige, rustige plek bieden voor jongeren met een tijdelijke hulpvraag, die vanwege een ernstig trauma tijdelijk of deels onderwijs en zorg behoeven.
- b. Daarnaast zijn er onderwijszorgarrangementen die zich richten op jongeren die thuiszitten. In sommige gevallen kan een dergelijk onderwijszorgarrangement ervoor zorgen dat de jongere terugkeert naar school. De inrichting van het onderwijs en de zorg in deze initiatieven is afgestemd op de ontwikkelingsbehoeftes van deze doelgroep.
- c. Tot slot kunnen onderwijszorgarrangementen een structurele oplossing zijn voor jongeren die geen perspectief hebben op terugkeer naar een school. Enkele (medische) kinderdagcentra richten zich bijvoorbeeld op jongeren die voornamelijk zorg nodig hebben, maar ook baat hebben bij onderwijs. Deze (medische) kinderdagcentra kunnen de jongeren leren lezen en schrijven of meer tot ontwikkeling laten komen door het onderwijs aan te bieden in een kleine setting. Voor deze specifieke groep jongeren is het maatwerk in een onderwijszorgarrangement vaak de enige manier om onderwijs te ontvangen.

Praktijkvoorbeelden uit de proeftuinen

Proeftuin A

Proeftuin A richt zich op jongeren met complexe internaliserende (naar binnen gekeerde) problematiek, met name autisme, met gemiddelde tot hoge intelligentie, die in een klassikale setting niet goed tot leren kunnen komen (die setting is te overvragend). Het betreft een groep kinderen met een extra complexe ondersteuningsvraag, die vaak één-op-één-begeleiding nodig hebben. Het onderwijs kan deze begeleiding niet of onvoldoende bieden.

De doelgroep van deze proeftuin heeft veelal voor een langere tijd thuis gezeten. Door negatieve ervaringen binnen de schoolsetting is de drempel om uit huis te gaan naar een andere locatie vaak hoog voor deze groep jongeren. Onderwijszorgarrangement A start de begeleiding om die reden met een ambulante fase, waarbij de jongere thuis wordt begeleid door de begeleider. In deze fase wordt getracht een goed beeld te krijgen van de jongere en een vertrouwensband op te bouwen tussen de begeleider en de jongere. De ambulante fase draagt daardoor bij aan het gevoel van veiligheid voor de jongere. Op het moment dat de jongere zich veilig genoeg voelt om het huis te verlaten, gaan zij naar de locatie van proeftuin A. Deze locatie is zo ingericht dat elk kind een eigen plek heeft.

Proeftuin B

Proeftuin B werkt met jongeren van zes tot achttien jaar die zijn uitgevallen in het onderwijs of de zorg. Dit zijn jongeren die thuiszitten, omdat hun hulpvraag niet aansloot bij het aanbod in het onderwijs of de specialistische GGZ. Deze kinderen kunnen zich bijvoorbeeld niet voldoende voegen, passen niet in een grote klas, of laten complex of moeilijk verstaanbaar gedrag zien.

Proeftuin B biedt deze kinderen een plek om tot rust te komen, te ontdekken waar zij goed in zijn en zich te ontwikkelen. Er wordt geluisterd naar de jongere, de ouders en andere betrokkenen om het onderwijs en de zorg zo goed mogelijk te laten aansluiten op de hulpvraag van de jongere. Het einddoel is altijd een terugkeer naar de school. Sommige jongeren kunnen snel terug naar school, anderen blijven langer op de locatie. Indien een terugkeer naar het onderwijs niet mogelijk blijkt, wordt het einddoel aangepast naar, bijvoorbeeld, (begeleid) werk of dagbesteding.

Proeftuin C

Proeftuin C is een kinderdagcentrum dat zich richt op jongeren met een verstandelijke of meer-voudige beperking, vaak gecombineerd met een stoornis in het autismespectrum en moeilijk verstaanbaar gedrag. De proeftuin deelt de jongeren in groepen op basis van de hulpvraag en leeftijd. Het kinderdagcentrum biedt intensieve begeleiding, dagbehandeling en werkt samen met een partner die onderwijs op maat biedt.

De proeftuin heeft (voorbereidend) onderwijs geïntegreerd in het dagprogramma. De jongeren op het kinderdagcentrum hebben veelal een intensieve zorg- of begeleidingsvraag, die niet aansluit bij het zorgaanbod in het onderwijs. Daarnaast valt een deel van de jongeren uit van het onderwijs, door bijvoorbeeld moeilijk verstaanbaar gedrag. In het kinderdagcentrum wordt gewerkt vanuit de behoeften van de jongere, die daarmee in staat wordt gesteld om op de eigen manier en in hun eigen tempo te leren. Het aanbod van onderwijs en zorg in een veilige omgeving leidt tot een toename van het zelfvertrouwen, de eigenwaarde, de zelfbeschikking en zelfredzaamheid van jongeren. Daarnaast kan moeilijk verstaanbaar gedrag afnemen.

Casuïstiek in proeftuin C

- Een jongere met een matig tot ernstig verstandelijke beperking, ernstige symptomen van autisme en externaliserend en internaliserend gedrag. De jongere kan zich moeilijk verstaanbaar maken. In het kinderdagcentrum werd de jongere begeleid in het leren lezen, waar hij zich sterk in ontwikkelde. De jongere heeft geleerd technisch te lezen en leren schrijven. Hij kan zich schriftelijk uiten, wanneer dit mondeling niet lukt. Zijn moeilijk verstaanbare gedrag is in het kinderdagcentrum afgenomen. Hij zal echter door zijn beperkingen niet in een vorm van onderwijs terecht kunnen.
- Een jongere is op zijn tiende uitgevallen van een cluster-3 school voor zeer moeilijk lerende kinderen. Hij heeft vervolgens bijna een jaar thuisgezeten zonder onderwijs, omdat het in de schoolklas niet meer lukte. Op school voelde hij zich niet gehoord. Dit uitte zich in schelden en het gooien van meubilair. In het kinderdagcentrum heeft hij zich ontwikkeld tot een leesvaardigheid van niveau AVI 3. Hij heeft daarnaast geleerd dat hij ook goed is in dingen en dat hij anderen kan helpen. Als hij er klaar voor is zal hij waarschijnlijk terugkeren naar het voortgezet speciaal onderwijs.

4.4 Betrokkenen bij onderwijszorgarrangementen

Onderwijszorgarrangementen worden vormgegeven door samenspel en betrokkenheid van diverse partijen vanuit het onderwijs en de zorg. Het onderwijs, de ondersteuning en de zorg worden door verschillende wettelijke kaders gereguleerd.

Vanuit het onderwijs zijn in elk geval scholen (bevoegde gezagen) en samenwerkingsverbanden betrokken. Scholen zijn verantwoordelijk voor onderwijs aan de ingeschreven jongeren. Zij hebben een zorgplicht voor jongeren die extra ondersteuning nodig hebben. Ingevolge deze zorgplicht moeten scholen zorgen dat een leerling met een extra ondersteuningsbehoefte de ondersteuning krijgt die hij of zij nodig heeft. Scholen maken binnen hun samenwerkingsverband afspraken over de extra ondersteuning die in de regio is geregeld. Zij moeten daarbij zorgen dat het aanbod dekkend is: alle jongeren in de regio moeten een passende plek kunnen krijgen.

Vanuit de zorg zijn in elk geval de gemeente, het zorgkantoor of de zorgverzekeraar en een jeugdhulp- of zorgaanbieder betrokken. Gemeenten zijn op grond van de Jeugdwet verantwoordelijk voor de jeugdhulp. Zorgkantoren zijn verantwoordelijk voor zorg als bedoeld in de Wet langdurige zorg. Wanneer jongeren met een complexe zorg- en on-

dersteuningsbehoefte een indicatie voor de Wet langdurige zorg hebben, is het zorgkantoor gehouden om voor hen passende zorg te organiseren.¹⁶ Dat betekent dat het zorgkantoor voldoende en goede zorg inkoop bij zorgaanbieders, en persoonsgebonden budgetten (pgb) regelt. Voor zorg op grond van de Zorgverzekeringswet heeft de zorgverzekeraar een zorgplicht die ertoe strekt dat een verzekerde de zorg krijgt die hij nodig heeft en waar hij wettelijk aanspraak op heeft.¹⁷

Belangrijke actoren zijn de ouders of verzorgers van de jongere. Zij hebben inspraak in het onderwijs en de begeleiding van het kind via het ontwikkelingsperspectief. Zij zijn derhalve direct betrokken bij het onderwijs en de begeleiding in een onderwijszorgarrangement. In het experiment krijgt ook de betrokken jongere de mogelijkheid zijn of haar mening te uiten over het ontwikkelingsperspectief. Zie nader paragraaf 2.4 over het ontwikkelingsperspectief.

Ten slotte wordt in dit besluit onder 'onderwijszorginitiatief' verstaan een rechtspersoon die onderwijs aanbiedt gecombineerd met zorg, bekostigd vanuit de Wet langdurige zorg, de Zorgverzekeringswet of de Jeugdwet. Voor de herkenbaarheid, continuïteit en de belangen van het rechtsverkeer (bekostiging, sluiten van overeenkomsten) is het nodig dat de betreffende organisatie over rechtspersoonlijkheid beschikt. Inhoudelijke voorschriften worden niet aan de organisatie gesteld. Wanneer het bevoegd gezag van een school een aanvraag indient voor deelname aan het experiment, zal de minister beoordelen of het onderwijszorginitiatief voldoende in staat is een bijdrage te leveren aan het doel van het experiment. Het betrokken bevoegd gezag is de gesprekspartner van de minister nadat de aanvraag is ingediend, en gedurende de looptijd van het experiment.

4.5 Afwijkingmogelijkheden

In dit besluit wordt de mogelijkheid geboden om in onderwijszorgarrangementen af te wijken van de voorschriften omtrent de onderwijstijd, inhoud van het onderwijs en de locatie van het onderwijs. Daarnaast kunnen samenwerkingsverbanden binnen het experiment afwijken van de voorschriften die voor hen omtrent de bekostiging gelden.

a. Onderwijstijd

In de onderwijswetten bestaan nu al enkele mogelijkheden voor maatwerk in onderwijstijd:

- De normen over onderwijstijd in de Wet voortgezet onderwijs 2020 bieden scholen de mogelijkheid om te differentiëren in het aantal uren. Deze urennormen zijn per opleiding vastgesteld. Hierdoor kunnen scholen zelf hun onderwijsprogramma inrichten, zolang dit voldoet aan de wettelijk vastgestelde urennorm. Hierdoor hebben scholen meer ruimte om een aangepast programma te bieden of om lesuitval op te vangen. Als het in het belang van de leerling wordt geacht om een vorm van maatwerk te bieden in de urennorm, kan een school voor deze leerling afwijken van de urennorm.
- In de Wet op het primair onderwijs wordt het minimum aantal uren bepaald. Het totaal aantal uren over de acht schooljaren en per bouw liggen vast, maar er is ruimte om daarbinnen te variëren. Verder moeten de onderwijsactiviteiten evenwichtig over de dag worden verdeeld (artikel 8 WPO). Scholen kunnen zelf de begin- en eindtijden van de schooldag bepalen. Ze zijn daarbij uiteraard wel gebonden aan

¹⁶ Binnen de Wet langdurige zorg (Wlz) is er ook de mogelijkheid van een persoonsgebonden budget, de budgethouder is dan zelf verantwoordelijk voor het organiseren en inkopen van de zorg.

¹⁷ Overigens betreft de zorgplicht bij een restitutiepolis de vergoeding van de kosten van zorg die de verzekerde nodig heeft en waar hij wettelijk aanspraak op heeft, en zorgbemiddeling als de verzekerde daarom verzoekt.

andere regelgeving, zoals de Arbeidstijdenwet en de cao. De medezeggenschapsraad heeft instemmingsrecht als het gaat om het vaststellen van de onderwijstijd (artikel 13 Wet medezeggenschap op scholen). De verdeling van het aantal uren onderwijstijd per dag, week, maand, jaar en over de acht schooljaren, wordt niet voorgeschreven in de onderwijswetgeving.

- Daarnaast hebben scholen sinds 1 augustus 2018 een mogelijkheid om maatwerk in onderwijstijd aan te bieden in het primair (speciaal) en voortgezet (speciaal) onderwijs.¹⁸ Het bevoegd gezag van een school kan met instemming van de inspectie voor individuele jongeren met een lichamelijke of psychische reden afwijken van de onderwijstijd. Deze mogelijkheid is gericht op terugkeer naar de school. In beginsel moet een jongere binnen een schooljaar weer het volledige schoolprogramma kunnen volgen.

Ondanks de bestaande mogelijkheden voor maatwerk blijkt dit voor sommige jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte in een onderwijszorgarrangement niet altijd een passende oplossing is. In een onderwijszorgarrangement kan het daarom nodig zijn dat de deelnemende jongeren kunnen afwijken van de wettelijke onderwijstijd. Het gaat hierbij om afwijking van de wettelijke normen geregeld in de artikelen 8, negende lid, WPO, 12 WEC en 2.38 WVO 2020 over onderwijstijd.

Aan afwijking van de onderwijstijd en onderwijsdagen is geen minimum of maximum aantal uren of een periode verbonden. Het aantal uren of dagen onderwijs dient afgestemd te zijn op de behoefte van de groep jongeren die aan het onderwijszorgarrangement deelnemen.

b. Inhoud van het onderwijs

De kerndoelen zijn niet altijd haalbaar voor jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte. De jongeren uit de doelgroep van dit experiment krijgen vaak over een langere periode geen onderwijs of structureel minder onderwijs, waardoor het niet mogelijk is de kerndoelen (tijdig of volledig) te behalen. Sommigen hebben (tijdelijk) meer uren zorg nodig met als gevolg dat zij minder onderwijstijd kunnen realiseren. Ook kan het wenselijk zijn dat structureel van de kerndoelen wordt afgeweken, wanneer deze niet aansluiten bij het onderwijsperspectief van de leerling.

Met dit experiment wordt meer ruimte en flexibiliteit geboden aan scholen om onderwijs qua tempo en inhoud toe te spitsen op de ontwikkelingsleeftijd en -behoeftes van een leerling.

In het experiment wordt afgeweken van de kerndoelen en het overige onderwijsprogramma, en niet van de onderwijsdoelen (eindtermen). Immers, deze doelgroep kinderen kan niet altijd toegroeien naar het onderwijs en opgaan voor een diploma, al wordt het niet uitgesloten. Als een kind kan toegroeien naar volledig onderwijs en kan voldoen aan de onderwijsdoelen, dan kan het kind terugkeren naar het onderwijs om via de reguliere weg een onderwijsdiploma te behalen. Mocht het kind niet terug kunnen groeien naar het onderwijs, vanwege bijvoorbeeld een schooltrauma, maar wel in staat te zijn om een kwalificatie te behalen, dan kan staatsexamen een optie zijn om deelcertificaten te behalen.

Het uitgangspunt van standaard leerlijnen met kerndoelen die uiteindelijk moeten toelieden tot diploma's kan (gedeeltelijk) worden losgelaten, indien dat ten goede komt aan

---

¹⁸ Beleidsregel van de inspecteur-generaal van het onderwijs van 19 juni 2018, nr. 5184548, inzake het instemmen met afwijking van het verplichte minimum aantal uren onderwijstijd WPO, WEC en WVO en het verlenen van ontheffingen WEC en onderwijskundig besluit WEC.

de ontwikkeling van de leerling. Het onderwijs in een onderwijszorgarrangement is niet noodzakelijkerwijs gericht op het behalen van een diploma. Het doel is de optimale ontwikkeling van de leerling. In een onderwijszorgarrangement zijn dus niet de kerndoelen, het uitstroomprofiel of het onderwijsprogramma, maar het individuele ontwikkelperspectief leidend. Onderwijszorgarrangementen krijgen in het experiment de mogelijkheid om naargelang de complexe ondersteuningsbehoefte van de jongere maatwerk te bieden en daar de kerndoelen op aan te laten sluiten.

Het afwijken van de het onderwijsprogramma kan tot gevolg hebben dat de leerling niet terugkeert naar het schoolonderwijs en zodoende geen diploma behaalt in het voortgezet (speciaal) onderwijs. Ingevolge artikel 4 van het Onderwijskundig besluit WEC, artikel 34.7 van het Besluit bekostiging WPO, of artikel 2.49 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 bespreekt het bevoegd gezag de gevolgen voor de uitstroom met de ouders en de jongere. Ook bestaat de mogelijkheid dat de leerling deelstaatsexamen aflegt als bedoeld in artikel 31 van het Staatsexamenbesluit VO.

c. Locatie van het onderwijs

Voor het funderend onderwijs¹⁹ is het beleidsuitgangspunt dat de onderwijstijd in beginsel wordt doorgebracht op de school zelf.²⁰ In de WPO en de WVO wordt dit wel afgeleid uit het uitgangspunt dat po- en vo-onderwijs in beginsel in de school plaatsvindt onder leiding van een bevoegd docent. Alleen onderwijs dat op school in aanwezigheid van een bevoegde leerkracht wordt verzorgd, telt in het primair onderwijs mee als onderwijstijd. Strikt genomen zijn andere locaties niet expliciet uitgesloten; excursies zijn bijvoorbeeld ook mogelijk. In het kader van dit experiment kan het onderwijs in een onderwijszorgarrangement ook plaatsvinden op bijvoorbeeld een zorgboerderij. In de Wet op de expertisecentra daarentegen is het schoolgebouw als locatie van het onderwijs expliciet vastgelegd in artikel 8. Daarom kan in dit besluit expliciet van artikel 8 kan worden afgeweken, bijvoorbeeld voor een zorgboerderij.

d. Bekostiging

Onderwijszorgarrangementen worden bekostigd vanuit verschillende stelsels. Het *onderwijs* wordt bekostigd vanuit de basisbekostiging aan scholen en ondersteuningsmiddelen van samenwerkingsverbanden. Ook als het bevoegd gezag afwijkt van de onderwijstijd, blijft de basisbekostiging behouden. De *zorg* wordt gefinancierd vanuit gemeenten, zorgkantoren of zorgverzekeraars.

Deze verschillende bekostigingsstromen leiden soms tot onduidelijkheid over de financiering van activiteiten in onderwijszorgarrangementen, doordat soms taken niet eenduidig zijn aan te wijzen als zorg of onderwijs(ondersteuning). Daarbij moeten de verschillende partijen het eens worden over wie welke activiteiten in een onderwijszorgarrangement financiert. Hiervoor is het van groot belang dat regionaal en lokaal goede afspraken worden gemaakt tussen onderwijs- en zorgfinanciers over de inzet voor deze doelgroep, bijvoorbeeld in het wettelijk verplichte op overeenstemming gericht overleg (OOGO), dat gemeenten en samenwerkingsverbanden met elkaar voeren.

In het experiment kan een samenwerkingsverband afwijken van de bestedingsvoorwaarden voor samenwerkingsverbanden, waardoor onderwijsgelden flexibeler kunnen worden ingezet ten behoeve van onderwijszorgarrangementen. Daarmee wordt meer ruimte geboden aan samenwerkingsverbanden om samen met zorg- en jeugdhulpverleners tot een volledige en uitgebalanceerde financiering te komen van onderwijs, jeugdhulp en zorg.

¹⁹ Basisonderwijs, speciaal basisonderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs.

²⁰ Voor het primair en het voortgezet onderwijs is dit overigens niet wettelijk vastgelegd.

De bestedingsvoorwaarden worden geflexibiliseerd voor ten hoogste 2,5 procent van het (bruto) ondersteuningsbudget van samenwerkingsverbanden, bedoeld in de artikelen 122 en 124 van de Wet op het primair onderwijs en de artikelen 5.13 en 5.15 van de Wet voortgezet onderwijs 2020.

De flexibilisering van de bestedingsvoorwaarden laat onverlet dat het uitgangspunt is dat onderwijsbekostiging ten dienste staat van het onderwijs. Immers, de financiering van de zorg in het zorgarrangement geschiedt op grond van de Jeugdwet, Wet langdurige zorg of de Zorgverzekeringswet door respectievelijk de gemeente, het zorgkantoor of de zorgverzekeraar. Deze wetten bieden reeds ruimte voor de financiering van activiteiten op het grensvlak tussen onderwijs en zorg. Zo moeten jeugdhulp en zorg voor een jongere in een zorgarrangement passend zijn c.q. zijn afgestemd op diens mogelijkheden en behoeften. In de samenwerkingsovereenkomst tussen de school, het samenwerkingsverband, de gemeente en het zorgkantoor of zorgverzekeraar worden nadere afspraken gemaakt over de financiering van het onderwijs, jeugdhulp en de zorg en activiteiten op het grensvlak hiervan en wie waarvoor verantwoordelijk is.

5. Deelname aan het experiment

5.1 Aanvraag

Het bevoegd gezag van een school kan de minister toestemming vragen voor deelname aan het experiment. Deze aanvraag wordt in samenwerking met het samenwerkingsverband, het onderwijszorginitiatief, de betrokken zorgaanbieder en financier van deze zorgaanbieder (de gemeente, de zorgverzekeraar of het zorgkantoor) ingediend.

De aanvraagprocedure wordt nader uitgewerkt in een ministeriële regeling op grond van artikel 171, derde lid, van de Wet op de expertisecentra, artikel 176k, derde lid, van de Wet op het primair onderwijs, of artikel 9.1, derde lid, van de Wet voortgezet onderwijs 2020. De nadere uitwerking van de selectiecriteria en de administratieve handelingen die moeten worden verricht als voorwaarden voor toestemming tot deelneming aan het experiment worden hierin opgenomen.

Bij de selectie zal worden getoetst of er voldoende waarborgen zijn voor de onderwijskwaliteit en de zorgkwaliteit voor de jongeren die deelnemen aan het experiment, opdat de risico's voor hen zo minimaal mogelijk zijn.

5.2 Samenwerkingsovereenkomst

De kwaliteit van de samenwerking tussen de betrokkenen uit het onderwijs en de zorg is cruciaal voor het succes van een onderwijszorgarrangement, gericht op een volledig geïntegreerde aanpak voor de jongeren in het onderwijszorgarrangement.

In de samenwerkingsovereenkomst worden afspraken gemaakt over:

- de financiering van de activiteiten in het onderwijszorgarrangement
- een verdeling van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen. In ieder geval moet duidelijk worden wie in welke gevallen de regie voert over de begeleiding van de jongeren in het onderwijszorgarrangement.

5.3 Projectplan

In het projectplan wordt omschreven wat het doel en de visie van het onderwijszorgarrangement zijn. De doelgroep van het onderwijszorgarrangement wordt toegelicht, waarbij tevens wordt vermeld of de doelgroep vrijgestelde jongeren, jongeren die absoluut verzuimen of thuiszitters betreft.

In het projectplan wordt zo concreet mogelijk omschreven hoe het onderwijszorgarrangement wordt vormgegeven. In dit kader kan worden uiteengezet welke leerlijnen of onderwijsmethodes worden gebruikt en op welke manier de ontwikkeling van jongeren wordt gevolgd, door middel van toetsen of andere methodes. Verder kan worden weergegeven welke medewerkers actief zijn in het onderwijszorgarrangement, wat hun expertises zijn en hoe deze bijdragen aan de kwaliteit van het onderwijs en van de zorg in het onderwijszorgarrangement.

5.4 Ontwikkelingsperspectief

De onderwijswetgeving schrijft voor dat voor iedere leerling de school een ontwikkelingsperspectief vaststelt. Dit besluit geeft daarop aanvullende voorschriften. Bij afwijking van de kerndoelen wordt in het ontwikkelingsperspectief aangegeven van welke deel van het onderwijsprogramma wordt afgeweken.²¹ Daarnaast wordt in het ontwikkelingsperspectief vermeld welke vervangende onderwijsdoelen worden gehanteerd. Indien wordt afgeweken van de onderwijstijd, wordt in het ontwikkelingsperspectief aangegeven hoeveel uren onderwijs de leerling zal ontvangen. De afwijking van onderwijstijd maakt deel uit van het handelingsdeel van het ontwikkelingsperspectief waarover overeenstemming moet zijn bereikt met de ouders.

Bij de vaststelling en evaluatie van het ontwikkelingsperspectief worden de ouders van de leerling betrokken.²² In het experiment is daarnaast vereist dat het ontwikkelingsperspectief vooraf met de leerling wordt besproken en met de ouders en de leerling wordt geëvalueerd. Door de leerling te betrekken in de gesprekken over het ontwikkelingsperspectief wordt uitvoering gegeven aan artikel 12 van het Kinderrechtenverdrag, waarin het recht van kinderen om gehoord te worden in alle aangelegenheden die het kind betreffen is vastgelegd.

5.5 Inschrijving op een school

Het experiment vereist dat deelnemende jongeren als leerling worden ingeschreven op de betrokken school. Ook jongeren als bedoeld in artikel 5, onder a, van de Leerplichtwet 1969 kunnen zonder bezwaar (tijdelijk) worden ingeschreven op een school. Dit artikel bepaalt dat de ouders zijn vrijgesteld van de *verplichting* hun kind op een school in te schrijven, maar ze mogen hun kind wel op basis van vrijwilligheid inschrijven: dit tast de vrijstelling niet aan. Dit wordt bevestigd in artikel 15a van de Leerplichtwet 1969, dat bepaalt dat de minister, indien een jongere van wie de ouders zijn vrijgesteld van de inschrijvingsplicht, bij een school staat ingeschreven, het hoofd van de betreffende school daarover informeert. Op het moment dat een jongere wordt ingeschreven op een school, en dit volgens de geldende wet- en regelgeving gebeurt, zal de leerling meetellen voor de bekostiging. Via de reguliere bekostigingssystematiek zal een school voor deze leerling basisbekostiging vanuit het Rijk ontvangen en, indien van toepassing, ondersteuningsbekostiging vanuit het samenwerkingsverband.

5.6 Zorgplicht

Als een leerling wordt ingeschreven op een school, heeft de school vanaf de inschrijving van rechtswege een zorgplicht tot inschrijving²³, het geven van individuele begeleiding aan jongeren die extra ondersteuning behoeven en afgestemd op hun behoefte, alsmede een zorgplicht bij verwijdering²⁴. Voor scholen die deelnemen aan het experiment komt de zorgplicht inzake de inschrijving en verwijdering van ingeschreven jongeren met een

²¹ Artikelen 13, elfde lid, WEC, 9, negende lid, WPO, of 2.44, vijfde lid, WVO 2020.

²² Artikelen 41a WEC, 40a WPO, of 2.44 WVO 2020.

²³ Artikelen 40, vierde lid, WPO, 40, vijfde lid, WEC, 8.9, tweede lid, WVO 2020.

²⁴ Artikelen 40, achttiende lid, WEC, 40, elfde lid, WPO 8.15, tweede lid, WVO 2020.

vrijstelling als bedoeld in artikel 5, onder a, van de Leerplichtwet te vervallen. Verwezen wordt naar de nadere toelichting op artikel 3, tweede lid.

5.7 Aantal experimenten en deelnemende jongeren

De veronderstelling is dat de experimenten, om te komen tot zinvolle resultaten, een representatieve omvang moeten hebben qua aard, opzet en aantal. Aan ten hoogste 80 onderwijszorgarrangementen wordt toegestaan gebruik te maken van de afwijkingsgronden. Het is de verwachting dat door één cohort met continue in- en uitstroom van jongeren te organiseren, in vijf jaar tijd 8.000 tot 10.000 jongeren hebben kunnen deelnemen. De opzet, aard en omvang van dit scenario doet recht aan de maatschappelijke en politieke wens om op korte termijn iets voor de doelgroep te betekenen.

6. Duur van het experiment

Het experiment heeft een duur van vijf jaar en wordt in één cohort gehouden. Dat wil zeggen dat onderwijszorgarrangementen die worden geselecteerd bij de start van het experiment gedurende vijf jaar worden gevolgd. Het is niet mogelijk dat een onderwijszorgarrangement in de loop van het experiment instroomt. Verwezen wordt naar de toelichting op artikel 9, vierde lid. Jongeren kunnen echter op elk moment in- en uitstromen in de onderwijszorgarrangementen.

De scholen en samenwerkingsverbanden die hebben deelgenomen dienen in beginsel op 1 januari 2028 weer te voldoen aan de geldende onderwijswetgeving. De mogelijkheden om af te wijken van de voorschriften omtrent onderwijstijd, inhoud van het onderwijs, locatie van het onderwijs, bekostiging en de aangepaste zorgplicht komen dan te vervallen. Indien de afloop van het experiment gevolgen heeft voor jongeren, bespreekt het bevoegd gezag welke die gevolgen zijn (artikel 11, tweede lid).

Het experiment, en daarmee het onderzoek, vangt aan op 1 januari 2023 en duurt maximaal vijf jaar, tot 1 januari 2028. Een adaptief proces wordt ingericht, waarbij elk jaar wordt geëvalueerd, met het oog op eventuele aanpassing van de wetgeving. Mocht dit laatste nodig zijn, dan zal de voorbereiding van het wetgevingsproces gedurende het experiment al worden opgezet en uiterlijk na het derde experimentjaar, ermee rekening houdend dat een dergelijke wijziging enige jaren zal vergen.

De mogelijkheid bestaat om de experimenteerperiode te verlengen als uiteindelijk blijkt dat aanpassen van de wetgeving meer tijd in beslag neemt. Een experiment duurt ten hoogste zes jaar. Wanneer een voorstel van wet is ingediend bij het parlement om het experiment om te zetten in een structurele wettelijke regeling, voordat een experiment is afgelopen, kan de minister het experiment verlengen tot het tijdstip waarop de wetswijziging in werking treedt.²⁵ Zo ontstaat een passende overgangssituatie, waardoor alle betrokken jongeren een zachte landing hebben in door- en uitstroom.

7. Monitor en evaluatie

De minister zendt drie maanden voor het einde van de werkingsduur aan het parlement een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van het experiment in de praktijk, evenals een standpunt over de voortzetting van die algemene maatregel van bestuur, anders dan een voortzetting als experiment.

---

²⁵ Geregeld in het vierde lid van de artikelen 171 WEC, 176k WPO en 9.1 WVO 2020.

In het experiment zal worden onderzocht of het gebruikmaken van de afwijkingsmogelijkheden in de artikelen 2 en 3 doeltreffend en effectief is en leidt tot meer maatwerk-mogelijkheden in het onderwijs, waardoor:

- het aantal jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte dat onderwijs volgt toeneemt;
- het aantal jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte dat uitvalt van school afneemt;
- het onderwijs en de zorg beter aansluiten bij de behoeften van jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte.

Daartoe zullen gedurende een periode van vijf jaar ten hoogste 80 onderwijszorgarrangementen worden gevolgd. Deze omvang is gebaseerd op het aantal samenwerkingsverbanden, onderwijszorginitiatieven, jeugdhulpregio's en gemeenten die gezamenlijk een integrale samenwerking dienen te realiseren bij een onderwijszorgarrangement. Met dit aantal kan een representatief hoeveelheid van de samenwerkingsverbanden in combinatie met een onderwijszorginitiatief, school, gemeente of jeugdhulpregio deelnemen aan het experiment. Daarnaast wordt met dit aantal ook de representativiteit van de doelgroep gewaarborgd. Zodoende kan evident worden getoetst of de afwijkingsmogelijkheden in verschillende regio's en onder de doelgroep voor een passender aanbod zorgt.²⁶ Het startmoment van het onderwijszorgarrangement is tevens de nulmeting van de monitoring van het experiment. Omwille van de representativiteit wordt in de selectie door de minister geborgd dat de deelnemende onderwijszorgarrangementen een goede afspiegeling vormen van de onderwijszorgarrangementen in Nederland. Zo wordt verzekerd dat de aard, omvang en inrichting van het experiment zodanig zijn dat bij afloop relevante beleidsaanbevelingen kunnen worden gedaan over de doelmatigheid en doeltreffendheid van het experiment.

De uitvoering en de resultaten van het experiment worden gedurende de gehele looptijd voortdurend onderzocht en gemonitord. Een extern onderzoeksbureau zal de monitor en evaluatie uitvoeren, waarbij de administratieve lasten voor de betrokken partijen zoveel mogelijk worden beperkt. Het onderzoeksbureau zal op basis van de monitor een tussenevaluatie en eindevaluatie uitvoeren.

Gemonitord wordt wat in de praktijk de vier afwijkingsgronden betekenen voor de deelnemende kinderen, welke verbeteringen er landelijk en regionaal ontstaan in passend aanbod, en wat dit betekent voor uitvallers, vrijgestelden en thuiszitters. De onderzoeksresultaten en ervaringen van deelnemers bepalen welke afwijkingsmogelijkheden in de regelgeving worden verankerd. Verwacht wordt dat binnen vijf jaar voldoende output is verzameld over de praktijkeffecten van het experiment om tot een beleidsaanbeveling te komen in de vorm van een evaluatieve eindrapportage aan het parlement. De resultaten van de monitor worden voor een gedeelte openbaar gemaakt voor de deelnemers aan het experiment, om hen in staat te stellen gezamenlijk te werken aan een betere aansluiting tussen onderwijs en zorg en van elkaar te leren.

Mede om vast te stellen in hoeverre het experiment geslaagd is, worden de betrokkenen tijdig voor het aflopen van het experiment in de gelegenheid gesteld hun zienswijze te geven over de wenselijkheid van omzetting van het experiment in een definitieve regeling.

Tot slot is afstemming ingericht op de beleidsdoorlichting doelstellingenmonitor passend onderwijs (2021-2026), aangezien deze ten tijde van de experimenteerperiode plaats-

---

²⁶ Geregeld in het vijfde lid van de artikelen 171 WEC, 176k WPO en 9.1 WVO 2020.

vindt en raakt aan onderwijszorgarrangementen. In de evaluatie van de verbetermaatregelen passend onderwijs (november 2020) wordt uitgelegd hoe passende ondersteuning moet worden gerealiseerd voor iedere leerling. De doelstellingenmonitor is een middel om de route naar inclusiever onderwijs verder vorm te geven, in relatie tot de programma's Met Andere Ogen, Zorg voor de Jeugd en Onbeperkt Meedoen en samen met VNG, G4, G44 en de jeugdzorgregio's.

8. Uitvoering

8.1 Uitkomsten Privacy Impact Assessment (PIA)

Er is een PIA uitgevoerd. Met het PIA is getoetst welke gegevensverwerkingen plaatsvinden, welke gegevensverwerkingen dan noodzakelijk zijn en, vervolgens, hoe deze gegevensverwerkingen met inachtneming van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) plaats kunnen vinden. Daarmee brengt het PIA de risico's op het gebied van privacy en gegevensverwerking in kaart en bevat deze een voorstel voor passende beveiligingsmaatregelen. Op basis van de PIA kan gesteld worden dat de regelgeving voldoet aan de vereisten van doelbinding en dataminimalisatie. Er zijn geen geschikte alternatieven voorhanden om het beoogde doel te bereiken. Daarom wordt met dit besluit voldaan aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit als bedoeld in de AVG.

8.2 Uitvoeringstoetsen

PM: deze toetsen vinden in december 2021 plaats.

9. Toezicht

Met het oog op kansengelijkheid is het van belang dat ontwikkeling van de betrokken jongeren plaatsvindt in een veilige, leerzame en professionele omgeving. Toezicht door de overheid beoogt dit te borgen. Omdat een onderwijszorgarrangement wordt vormgegeven door verschillende onderwijs- en zorgpartners en de school en het samenwerkingsverband verantwoordelijk zijn voor het onderwijs in het onderwijszorgarrangement, is er bij alle deelnemende onderwijszorginitiatieven toezicht vanuit de Inspectie van het Onderwijs op de kwaliteit van het onderwijs en toezicht vanuit de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) op de kwaliteit van de zorg.

De beide inspecties leggen geplande bezoeken aan deelnemende initiatieven in principe gezamenlijk af. Als dat van toepassing is, zullen vanuit IGJ inspecteurs van relevante afdelingen (zoals gehandicaptenzorg of GGZ) aansluiten. In voorbereiding op de inspectieonderzoeken bij de initiatieven stellen de inspecties gezamenlijk vast welk thema zij onderzoeken. De insteek is hierbij aan te sluiten op de doelstelling van de experimenteerregeling om het belang van de betreffende kinderen voorop te stellen. Afhankelijk van het gekozen thema wordt een selectie gemaakt van normen en standaarden uit de onderzoekkaders van beide inspecties.

10. Advies en consultatie

10.1 Voorbereiding

Dit experiment is tot stand gekomen in overleg met de betrokken organisaties vanuit het onderwijs en de zorg.²⁷

---

²⁷ Samenwerkingsverbanden VO, samenwerkingsverbanden PO, sectorraad samenwerkingsverbanden, leerplichtambtenaren, particuliere initiatieven, (jeugd)zorginstellingen, gedragswerk, onderwijszorgconsulenten, LECSO, PO-Raad, VO-Raad, G4 Thuiszitters, gemeenten, VNG, Per Saldo, zorgaanbieders, MAO/COP, NJI, SPO, ZN.

Bij de beleidsvoorbereiding van zowel de proeftuinen als het experiment is de minister intensief in gesprek geweest met alle veldpartijen. Zo is er bij de proeftuinen een klankbordgroep en begeleidingsgroep ingericht, waar diverse veldpartijen aan deelnemen. Daarnaast is er regulier overleg met inspecties IvhO en IGJ en met Ingrado (branchevereniging leerplicht).

10.2 Internetconsultatie

PM

11. Administratieve lasten

Bij de uitvoering van het experiment worden geen grote gevolgen voor de administratieve lasten van scholen of samenwerkingsverbanden voorzien. Deelname aan het experiment vindt plaats op vrijwillige basis.

PM: Adviescollege toetsing regeldruk.

12. Financiële gevolgen voor het Rijk

Voor het Rijk zijn er geen financiële gevolgen. De bekostiging en financiering vinden plaats uit de lopende begrotingen van OCW en VWS.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

School

Particuliere (niet van rijkswege bekostigde) scholen zijn uitgesloten van deelname en uitvoering. Het is wettelijk niet toegestaan om bekostiging over te hevelen naar particulier onderwijs, dan wel particulier onderwijs te laten deelnemen in een integrale samenwerking of in de uitvoering van een onderwijszorgarrangement. Hierbij verwijst de regering naar het briefadvies van de Onderwijsraad,²⁸ waarin het wordt afgeraden om bekostiging over te hevelen naar particulier onderwijs vanwege het risico van uitholling van het publieke stelsel.

Onderwijszorginitiatief

Het zorginitiatief is een rechtspersoon, omdat deze rechtshandelingen moet kunnen verrichten, zoals het maken van bindende afspraken als bedoeld in artikel 5. Bovendien ontstaat op die manier een herkenbare en afgebakende instantie.

Zorg

Onder zorg in dit besluit wordt verstaan zorg als bedoeld in de Zorgverzekeringswet en de Wet langdurige zorg, alsmede jeugdhulp als bedoeld in de Jeugdwet. Deze vormen van zorg kunnen ook in combinatie voorkomen; het woord 'of' refereert hieraan.

Artikel 2

Het experiment is gericht op jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte op het gebied van onderwijs en zorg, vanwege bijvoorbeeld een meervoudige beperking, psychische aandoening of een lichamelijke of cognitieve beperking. Dit kunnen leerlingen zijn die staan ingeschreven op een school, jongeren wier ouders zijn vrijgesteld van de inschrijfplicht op grond van artikel 5, onder a, van de Leerplichtwet 1969 of jongeren die absoluut verzuimen, dat wil zeggen ten onrechte niet zijn ingeschreven op een school.

Artikel 3

Eerste lid

a. Onderwijstijd

Voor leerlingen in het primair en het speciaal (basis) onderwijs mogen de deelnemende scholen afwijken van het wettelijk voorschrift van minimaal 7.520 uren onderwijs. Voor leerlingen in het voortgezet (speciaal) onderwijs mag worden afgeweken van de respectieve urennorm van de schoolsoort waarbij de leerling staat ingeschreven.

b. Inhoud onderwijs

De scholen kunnen daarnaast afwijken van de kerndoelen, in die zin dat zij onderwijs bieden dat niet in de kerndoelen is opgenomen. Ook zijn zij niet verplicht aandacht te besteden aan alle kerndoelen.

c. Locatie van het onderwijs

Verder kunnen scholen in het speciaal onderwijs afwijken van de verplichting om onderwijs te geven in de locatie van de school voor (voortgezet) speciaal onderwijs. In het primair en voortgezet onderwijs bestaat geen wettelijke plicht om onderwijs te verzorgen in het schoolgebouw.

---

²⁸ Briefadvies inzake particulier onderwijs van 8 november 2019.

Tweede lid

De zorgplicht die geldt bij aanmelding en definitieve verwijdering is niet van toepassing, voor zover het gaat om leerlingen met een vrijstelling op grond van artikel 5, onder a, van de Leerplichtwet 1969. Daarmee vervalt de verplichting voor scholen om een andere school te vinden die bereid is de leerling toe te laten.

Voor wat betreft de zorgplicht die geldt bij definitieve verwijdering wordt alleen afgeweken van de Wet op het primair onderwijs. In de Wet op de expertisecentra en de Wet voortgezet onderwijs 2020 is de reikwijdte van deze verplichting beperkt tot jongeren die leer- of kwalificatieplichtig zijn. In die wetten strekt de zorgplicht daarom niet tot vrijgestelde jongeren.

Anders dan de andere afwijkingsmogelijkheden wordt de vrijstelling van de zorgplicht niet primair in het belang van de leerling opgenomen, maar in het belang van de school. Voorkomen moet immers worden dat scholen niet zouden meedoen aan het experiment uit vrees dat – als het experiment eindigt of als zou blijken dat het experiment niet geschikt is voor de leerling – zij verplichtingen zouden hebben die zij niet kunnen waarmaken.

Artikel 4

Het samenwerkingsverband kan 2,5 procent van de bekostiging inzetten om de kosten van onderwijszorgarrangementen op het grensvlak van onderwijs en zorg te financieren. Bij kosten op het grensvlak van onderwijs en zorg kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de een-op-een-begeleiding die nodig kan zijn om een jongere met een schooltrauma te begeleiden in het proces om weer tot leren te komen.

Artikel 5

In de onderwijszorgarrangementen is het uitgangspunt dat er een integrale samenwerking is tussen de betrokken partijen in het onderwijs en de zorg. Duidelijke afspraken dienen gemaakt te zijn over de regie, de rollen en de taken tussen de betrokkenen in het onderwijs en de zorg.

Artikel 7*Eerste en tweede lid*

Uit onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd blijkt dat nazorg en overleg met de ouders en de leerling essentieel zijn voor het welslagen van het onderwijszorgarrangement.²⁹ Om deze reden worden in het experiment aanvullende eisen gesteld aan het ontwikkelingsperspectief.

Derde lid

Ingevolge de artikelen 41a van de Wet op de expertisecentra, 40a van de Wet op het primair onderwijs of 2.44 van de Wet voortgezet onderwijs 2020 wordt het ontwikkelingsperspectief ten minste één keer met de ouders geëvalueerd. In het belang van de leerling wordt het ontwikkelingsperspectief tevens gedurende het experiment op ten minste twee extra momenten geëvalueerd met zowel de leerling als de ouders.

Artikel 8*Eerste lid*

Aan de hand van het concrete voorstel besluit de minister of het arrangement voor deelname aan het experiment in aanmerking komt. Het betrokken schoolbestuur dient de aanvraag daartoe in, mede namens de andere betrokken partners, genoemd in artikel 5, eerste lid.

---

²⁹ Inspectierapport *Terug naar leren*, 2021.

Bij ministeriële regeling, bedoeld in de artikelen 171, derde lid, van de WEC, 176k, derde lid, van de WPO, en 9.1, derde lid, van de WVO 2020, worden nadere en gedetailleerdere voorschriften gesteld over de aanvraagprocedure, zoals een formulier, waarvan de minister het model beschikbaar zal stellen.

Tweede lid, onderdelen a en b

In het onderwijzorgarrangement wordt onderzocht of de verwachtingen die vooraf bestonden ook in de praktijk worden waargemaakt. Daartoe dienen de voorschriften in dit artikel, tevens voorwaarden voor deelneming aan het experiment. Het onderwerp waarop het onderwijzorgarrangement betrekking heeft moet zo concreet en nauwkeurig mogelijk worden beschreven. De verwachting moet bestaan dat het onderwijzorgarrangement tot zinvolle resultaten kan leiden, en de minister zal dit toetsen.

Tweede lid, onderdeel c

De medezeggenschapsraad van de school of van het samenwerkingsverband adviseert ingevolge artikel 11, eerste lid, onderdeel e, van de Wet medezeggenschap op scholen over deelneming aan het experiment. De medezeggenschapsraad van het samenwerkingsverband heeft daarnaast een instemmingsbevoegdheid, indien het gaat over de vaststelling of wijziging van het beleid met betrekking tot het overdragen van de bekostiging, ingevolge artikel 12, eerste lid, onderdeel j, van de Wet medezeggenschap op scholen. Indien het samenwerkingsverband besluit tot vaststelling of wijziging van het ondersteuningsplan als bedoeld in artikel 14a van de Wet medezeggenschap op scholen is voorafgaand instemming van de ondersteuningsplanraad van het samenwerkingsverband vereist.

Artikel 9

Eerste lid

Ten hoogste 80 arrangementen kunnen aan het experiment deelnemen. Voor de nadere toelichting kan worden verwezen naar paragraaf 5.7 van het algemeen deel van deze toelichting.

Tweede lid, onderdeel a

De minister wijst aanvragen voor deelname aan het experiment toe, indien deze naar zijn oordeel een positieve bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit, toegankelijkheid of doelmatigheid van het onderwijs. De aanvragen worden onder meer beoordeeld op basis van de informatie uit het projectplan. Zo zou de minister kunnen besluiten dat een school die het oordeel 'onvoldoende' of 'zeer zwak' heeft gekregen van de inspectie van het onderwijs niet deelneemt aan het experiment.

Van belang voor het verlenen van toestemming door de minister om deel te nemen aan het experiment is dat vaststaat dat daadwerkelijk sprake is van een ongewenste situatie of van andere belemmeringen. Dit uitgangspunt zal ook bij de evaluatie een rol spelen. De opzet van het experiment is zodanig ingericht – met name op het gebied van representativiteit, omvang en duur – dat het mogelijk is gezaghebbende conclusies eraan te verbinden. Zo kan een conclusie bijvoorbeeld zijn dat een regel waarvan wordt afgeweken kan worden gemist, verbeterd of vervangen. Niet alleen moet worden beoordeeld of de vier afwijkingsgronden de toegankelijkheid van het onderwijs te verbeteren doordat zij meer ruimte bieden voor maatwerk in een onderwijzorgarrangement, maar ook of zij een geschikt middel kan zijn voor dat doel.

Ten slotte dienen de aard en omvang van het experiment zodanig te zijn dat het bestaan van een causaal verband tussen theorie en uitkomst onderzocht en gevalideerd kan worden.

Tweede lid, onderdelen b, c en d

Belangrijk is dat onderwijszorgarrangementen een zodanig goede afspiegeling vormen van de onderwijszorgarrangementen in Nederland, dat de resultaten representatief kunnen zijn voor vergelijkende conclusies op basis waarvan mogelijk wijziging van regelgeving gefundeerd kan worden.

Derde lid

Als opgemerkt bij artikel 1, is het niet wenselijk dat niet-bekostigde (particuliere) scholen aan het experiment deelnemen, hetzij als aanvraag, hetzij als partner van het bevoegd gezag.

Vierde lid

Hier wordt geregeld dat de toelating tot het experiment eenmalig is en dat tussentijdse toelating niet mogelijk is. Dit borgt de kwaliteit van het experiment, omdat zodoende de initiatieven meerjarig en vergelijkbaar kunnen worden gevolgd.

Artikel 10

Het bevoegd gezag zorgt dat jongeren die onderwijs en zorg ontvangen op een onderwijszorgarrangement, worden ingeschreven op de school. Inschrijving brengt diverse wenselijke rechtsgevolgen met zich, waaronder de bekostiging.

Voor de inschrijving van jongeren wier ouders zijn vrijgesteld van de inschrijfplicht als bedoeld in artikel 5, onder a, van de Leerplichtwet 1969, en voor de bekostiging, kan worden verwezen naar paragraaf 5.5 in het algemeen deel van de toelichting.

Artikel 11*Eerste lid*

De duur van vijf jaar van het experiment zal de minister in staat stellen om gezaghebbende conclusies te verbinden aan de uitkomsten ervan. Reeds gedurende de looptijd van het experiment kan een aanzet worden gegeven voor besluiten of de uitkomsten aanleiding geven tot aanpassingen in de wetgeving.

Artikel 12*Tweede lid*

Deze bepaling strekt tot uitvoer van de experimentenartikelen (artikel 171 van de Wet op de expertisecentra, artikel 176k van de Wet op het primair onderwijs en artikel 9.1 van de Wet voortgezet onderwijs 2020), waar telkens het vijfde lid bepaalt, dat de minister drie maanden voor het einde van de werkingsduur dit besluit aan de Staten-Generaal een verslag zendt over de doeltreffendheid en de effecten van het experiment in de praktijk.

Tevoren moet worden vastgesteld op welke wijze en aan de hand van welke criteria een onderwijszorgarrangement als geslaagd kan worden beoordeeld. Daarbij moet getoetst worden of de voorstellen kunnen bijdragen aan het gestelde doel, bedoeld in artikel 2. De minister zal voor de monitor en de evaluatie een onderzoeksbureau inschakelen. De monitoring en evaluatie bij het experiment zullen de basis vormen voor een besluit om de wetgeving, waarvan in dit besluit wordt afgeweken, al dan niet aan te passen. Bij de opzet van de monitor en evaluatie worden de administratieve lasten voor de betrokken partijen zoveel mogelijk beperkt.

Vierde lid

De uitkomsten van de monitor en evaluatie kunnen worden gedeeld tussen de onderwijszorgarrangementen die deelnemen aan het experiment, om hen in staat te stellen van elkaar te leren.

Artikel 13

De minister kan de toestemming voor deelname aan het experiment intrekken, bijvoorbeeld om te voorkomen dat de validiteit van het experiment of de onderwijskwaliteit in het geding komt. Zo zou de minister kunnen besluiten de deelname aan het experiment te stoppen, indien de school gedurende het experiment het oordeel 'onvoldoende of 'zeer zwak' krijgt van de inspectie van het onderwijs.

Artikel 14

Het besluit werkt terug tot en met 15 november 2022, zodat de onderwijszorgarrangementen hun aanvragen tijdig kunnen indienen en vanaf 1 januari 2023 kunnen deelnemen aan het experiment.

De reden hiervoor is deze. Mede gelet op de motie van de leden Kwint en Westerveld, aangehaald in paragraaf 1.1 in het algemeen deel van deze toelichting, is het wenselijk dat het experiment zo snel mogelijk start. Daartoe is 1 januari 2023 de vroegst haalbare datum met inachtneming van de ontwikkeling van dit besluit en de daarvoor geldende procedures. Om op deze datum met een vliegende start te kunnen beginnen, is het noodzakelijk dat voordien al aanvragen zijn gedaan en de minister toestemming voor de onderwijszorgarrangementen heeft verleend. De periode van 15 november 2022 tot 1 januari 2023 zal daarvoor worden gebruikt.

De Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media,

Arie Slob